

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:
Egész évre 12 ft, félévre 6 ft., év-
negyedre 3 ft o. ó.Helyben előfizethető Demján L. és Keresz-
tesy Pál úrak kereskedésében, hol egyes szá-
muk is kaphatók.Szerkesztői szállás: Belső-tordartozó 122. sz.
Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet
hátsó részében.

KOLOSZVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: öt hasábas garmond sorát 6 kr
s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetések felvételnek: Helyben: a kiadóhivatal-
ban, Demján László könyv- és Keresztesy Pál papir-
kereskedésében. Pesten: Zeisler M. (királyutca
60. sz.) Bécsben: Haasensteiner és Voglner (Neu-
er-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22.
sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agent (Stadt-Seiler-
stätte 2.) Süddeutsche Annoncen Expedition Stutt-
gart.
Nyiteltéri cikkek: sora után 20 kr. előleg be-
küldése mellett a szerkesztőséghez címzendők.
Előfizetések s hirdetések díjak a vidékről a
szerkesztőséghez küldendők be.

Jel — de nem az égen.

+ A „Telegr. Rom.“ első cikke „egy jel“
cím alatt ismerteti a „Patria“ következő elmélke-
dését:A miniszterelnök komolyan készül foglalkozni az
erdélyi ügyekkel s a nemzetiségi kérdéssel. A kormány
fog kezdeményezni, még lévén győződve arról, hogy
Magyarország csak akkor fog felvirágozni, ha lakosai
nyelv- és valláskülönbség nélkül ki lesznek békítve.A kormány hírszerítő következő kibékítési tervet
fogadott el:1) A románok nyugodjanak bele az 1867-ki ki-
egyeződésbe, a XII. cikkkel többé ne vitassák.2) A románok nemzeti congressusokban nyilván-
nítassanak Erdély negyedik nemzetével s azután fogadják
el az uniót Magyarországgal.3) A nemzetiségi törvényt átvizsgálják az 1861-i
javaslat értelmében.4) A helyhatósági és községi törvényt hasonlóan
revideáltatják s a virilisek intézménye megszüntetik.5) A választási törvény egyforma legyen egész
Magyarországon. A választó körületek lehetőleg 30,000
lelket foglaljanak magukban, ebből 5% birna választá-
si joggal, tehát 1500-ra menne a szavazó polgárok
száma. A választási laistromok egyszerűen készülöknek
az egyenes államadó alapján 1000 frttól lefelé mindad-
dig, míg az 1500 választó kikerül, így azután a gazda-
gabb kerületekben 15—20, a szegényebbekben 3 fra is
leszállana a census.A „Patria“ szerint e pontozatok alkalmasak a kö-
zeledésre, elfogadhatók. Az ultrák nem lennének vele
megelégedve; hanem ezekkel a kormány nem is akar
szóba állani; azon komoly férfakkal akar a kormány
kibékülni, a kik átértik azt, hogy a magyar és román
egymás támogatására van utasítva, hogy e helyen erős
államot alakthassanak; hogy egymás nélkül el nem le-
hetnek, szebb jövőre nem számíthatnak.A kormánynak csak azokkal lehet értekezni, a kik
a kibékülés szükségességét fölismerték s a kik a közös
érdeket méltányolni tudják.Mindkét népfaj elszigetelve áll a hatalmas német és
orosz közt. Magyarország csak akkor virulhat fel, ha e
birodalom két legzamosabb faja, a magyar és román
együttért, ha egyformán lelkesülnek a közös hazáért, ez
állam területi és politikai egységeit.A „Patria“ a fenni pontozatokat ajánlja a román
férfiak figyelmébe, vitassák meg maguk közt, nyilváno-
san, a lapokban addig, míg a románok képviselői meg
fogják hivatalni nyilatkozására e kérdés fölött.Végül megjegyzi a „Patria“, hogy sok román olyan
autonómiait kívánna Erdélynek, mint a milyennel Horvát-
ország bir. Erre ő véleményét nem mond, csak arra utal,
hogy az ily értelmű autonómia kérdésének megoldását
az ismertetett pontozatok függőben hagyják. De a „Pat-
ria“ lehetőnek tartja azt, hogy majd később a magyarok,
székelyek és szászok is meggondolkoznak, s lehet, hogy
ép olyan forma autonómiait kérnek Erdélynek, milyennel
ma Horvátország bir. Ezuttal azonban, míg nem tűnnek
ki jobban az unio üdvös vagy káros következményei,
a kormány még ha akarná nem állhatna elő gyakorlati
és kielégítő javaslattal. Hisz ép most átvizsgálják a
Horvátországgal való kiegyezés is bárha az ottani viszo-
nyok nem oly bonyolultak, mint az erdélyiek. A „Pat-
ria“-t semmi sem lenne képes anyaira megörvendeztetni,
mint a magyarok és románok valódi testvéries kibé-
külése.A „Telegr. Rom.“ e cikket jelnek tekintti arra nézve,
hogy előbb utóbb eljő annak is az ideje, hogy a román-
nemzeti kívánalmak kielégítést fognak nyerni. Sok füg-
gő e részben a jövő congressus helyes tapintatától, jóérzékétől. Ohajjja, hogy a kormány által is szükséges-
nek ítelt nemzeti congressus mihamarabb együtt legyen
s ne találjon akadályokra ép a románok között.Római polgártársaink méltányos kíváncsi-
mának kielégítését, aggodalmaik megnyugtatólását mi is
ohajjjuk, — mennyiben vezetne, vezethetne erre
a „Patria“ által ismertetett pontozat, erről igény-
telen nézetünket holnap fogjuk elmondani. A „jel“-t
kétfelől is táveszezték; kérdés azonban: jól lát-
tak-e mai napság, midőn a földet, összezuzással
fenyegető üstökös fényes magva a szemet kápráz-
tatja, ködteljes üstöke pedig légkörünket zavarva a
napsugár megtörései könnyen festhetnek délibábót.

Lapszemle.

A „P. Lloyd“ szerint a codificationalis bizottság
jelenleg az új parlamentti ügyrendre a contractualisták
viszonyainak szabályozására és a Ludovica-academia
szervezésére vonatkozó törvényjavaslatok kidolgozásá-
val foglalkozik. Különös fontossággal bír nézte szerint
e törvények elseje, mert csak tökéletesebb ügyrend mel-
lett felelhet meg a parlament a törvényhozás és állam-
feletti ellenőrködés nehéz feladatának. Felsorolva az
eddiggi ügyrend hiányait, melyeknél fogva gyakran meddő
viták háttérbe szorítottak az érdemleges tárgyalásokat,
s a kisebbség képessé tételét akarát a majoritásra rá-
erőszkölni, a „Lloyd“ áttér azon irány jelzésére, mely-
ben az ügyrend módosítandó volna. Erre nézve csak
annyit hallani, hogy a javaslat a cloture behozatalát in-
dítványozandja, mi az utolsó ülészek tapasztalatai után
annál szükségesebbnek látszik, mert e rendszabályt a
szólásszabadság csonkítása nélkül is lehet életbe lép-
tetni. Üdvösködve azonban a cloture csak úgy fog bizo-
nyulni, ha azonfölül mindazon kérdések, melyek contro-
versziákra adtak alkalmat, tisztán és szabatosan megol-
datnak s a visszaélések ketteje bedugatik. A törvényja-
vaslat már teljesen kész.A „Reform“ idejét látja, hogy Szerbia számot
vessen az európai helyzettel, vegye szemügyre elszige-
teltségét s azon változást, mely rá is kifolyólag Török-
országban beállott, s oly politika követésére szánja el
magát, mely érdekeinek legjobban megfeleljen. Milan fejedelem
nem sokára nagykorúsítatik, s kezébe veendi az
ország kormányát, ekkor könnyen meggyőződhetik, hogy
az eddig Risztics és társai által folytatott zavargási poli-
tika országa érdekeinek előmozdítására nem szolgál,
s bizonyára lesznek annyi lelki erővel bíró férfiak körében
kik megmondják neki, hogy ez érdekek főleg és elsőrend-
ben abban állanak, hogy a szomszéd országokkal békés
együttélésben legyenek. Ugy látszik, fejezi be cikkét,
hogy némileg dereng is már Belgrádban a jobb belátás,
legalább ezt mutatja a „Jedinstvo“ utolsó cikke, mely
kijelenti, hogy Szerbia a Száván és Dunán túl sem mult-
ját keresni, sem jövőjét megalapítani nem akarja. Szerbia
szomszéd államával barátságban akar élni és előítéletek
nélkül fog új korszakába lépni és őszinte barátságot,
őszinte barátsággal fog viszonzni. — Hanem egy újság
cikk nem képviselheti egy állam politikáját, azt csak a
kormányférfiak tehetik. — De cselekedjék Szerbia belá-
tása és tetszése szerint, nekünk, ha jó uton látjuk, őszin-
te és őnzellen örömrünk lesz benne, ha pedig a réginiél
marad, nem mi valljuk a kárát. Az apró boszantások,
melyeknek Belgrádból ki vagnak töve, ha ott egy kis-
szerű és malitiosus kormány uralkodik, rajtuk csorbát
nem ejtenek, csak Szerbiának lehetnek kárára. Ellenben
egy őszinte jó viszony közvetlen szomszédok közt min-
dig nagybecsű, s mi is sokra becsülünk. ha ismét léte-
sülne. Hogy létesüljön és már most létesüljön, az autól
fog fog függni, mint fogja föl Milan fejedelem nagykoru-
ságát és az avar rá háruló államférfiai terheket ésadott Olaszhonról is. Jóllehet nem érzett hajlamot magá-
ban a királyi születésnapokat megünnekelni, a költészet
iránt is érzékelt birt és kedvencz költői, Haller és Pope,
nem kis szolgálatot tettek neki arra, hogy előadásait meg-
fűszerezzék. Herder, a ki később leghatározottabb ellen-
fele lett, egy alkalommal úgy megkedvelte egy felolva-
sását, hogy azt versekbe foglalta és más nap elküldötte
azt Kantnak, a ki gyönyörködött a versekben felolvas-
ásokat hallgatónak.Az elmélet, melyet Kant 1770-ben tartott beiga-
tási értekezésében csak érintett, nem volt kifejezhető rövid
idő alatt abban a terjedelemben, a melyben ő azt három
kritikájában kifejtette. 1771-ben azt írta egyik barátjának,
hogy néhány hó múlva alkalmasint készen lesz egész
rendszerével; de a hónapok tova tünnek a nélkül, hogy
ez megtörtént volna, és 1777-ben a csodaszülöttről való
jövendölést azzal az örvendezéssel biztosítással ujították
meg, hogy az egész műt alig lesz néhány levél.Csak 1781-ben jelent meg „Kritik der reinen
Vernunft“ című műve, ezt követte hét év múlva „Kritik
der praktischen Vernunft“ és 1790-ben „Kritik der Ur-
theilskraft.“ Ezen művek kezdetben kevés üldözésnek
váltak kitéve. Nagy Friderik, a ki tudva van, mennyire
pártolta a szabad vizsgáldást, 1786-ban meghalt; őt II.
Friderik Vilmos követte, ki egész ellenkező irányt követetthogy kik lesznek tanácsadói s minő politikát fognak neki
tanácsolni?Az „Ung. Lloyd“ a közelebb Párisban „Contre
Internationale, union des honnêtes gens“ cím alatt ala-
kult társulatról értekezik, mely feladatult tűzte ki röpirat-
ok, közlemények, nyilvános felfolvasások, valamint ma-
gán és nyilvános egyletek és könyvtárak által, az „In-
ternationale“ elvei ellen harcolni és solidaritást létesíteni
minden osztály, rendszerű emberek közt, kik egyide-
jűleg a munkás osztály helyzetének javítását hordják
szívéükön. A lap reményli, miszerint e társulat hasonlít-
hatlanul nagyobb eredményt lesz képes felmutatni, mint
a mennyit az államférfiak berlini conferentiájától vár-
hatni, melyre nézve nem egészen alaptalan azon félelem,
hogy a gym mellett sok tiszta buzát is ki talál irtani.A „Pesti Napló“ valamint eddig nem tartotta,
ugy most sem tartja feladatának, hogy politikai sajtópe-
rek indítására sarkalja a kormányt, sőt határozottan
roszálja azt, azért nem szolt azon hirhez sem, mely sze-
rint állítólag a kormány tömegesen akar az ellenzéki
sajtó ellen sajtópert indítani, most sem javasolja, sőt
politikai hibának tartja azt, noha reakcióról stb. még
egy sem lehetne szó, mivel az esküdtsek mondaná ki
verdictjét s az esküdt bíróság a 48-ki törvények szerint
ítélne; de más oldalról fentartja azon nyilatkozatát, hogy
örömmel vette a birt, miszerint a miniszterelnök sajtó-
pert indit a pozsonyi ellenzéki lap ellen azon támadá-
sért, melyet az ő, mint miniszterelnök becsülete ellen
tett. Ez nem csak joga a kormányelnöknek, hanem kö-
kötelessége, mivel a kormány becsülete van megtámadva
a mely az ország becsületével van összeforva, ennek
beszenyvezve egy percig sem szabad lenni, s a ki ezt
vádaskodással megkísérli, szükséges, hogy bizonyítási
tért is nyerjen.A „Národne Novine“-ben olvassuk, hogy a hor-
vát regnicoláris küldöttség julius 30-ka óta szorgalmasan
működik a kiegyezési törvénynek ohajtott változá-
sain és módosításain. A küldöttség azon van, hogy ad-
dig, míg a magyar országgyűlés is megválasztja, saját
küldöttségét, mindent pontosan formulázva elkészítsen.
A törvény-elkészítő bizottság is szorgalmasan dolgozik
Pricával, az országgyűlés elé terjesztendő különböző
törvényjavaslatokon. Az országgyűlés aug. 1-én is szü-
netelt a bizottsági munkálatai miatt.A krakói „Czas“-nak bécsi levelezője a császárok
összejöveteléről szólva állítja, hogy azon nap, a melyen
a czár Berlinbe indul, az orosz trónörökös feleségével
együtt Kopenhágába utazik. A levelező ebben a német
barátság elleni demonstrációt lát. Továbbá helyesli leve-
lező egy bécsi lapnak nézetét Andrassyra vonatkozólag,
mely így okoskodik: „ezen három császár összejövetele
csakis Andrassynek tetszhetik, mivel ő magyar; de ki-
vándasiak vagyunk, mily érvekkel fogja az osztrák kül-
ügyér a delegációkkal szemben Ausztriának Orosz-
szághoz közeledését védelmezni? A bécsi lapok az em-
lített összejövetel alkalmából nagyon vigak és ahhoz
kötik legutolsób reményeiket. A mi minket illet, mi a
küszöbön álló császárok összejövetelének politikai fon-
tosságot nem tulajdoníthatunk, mivel eddig is az ural-
kodóknak összejöveteleit láttuk és közvetlenül azok után
a hadizenet is. Ily összejövetelek csupán történelmi je-
lentőséggel bírnak.“

A pápa-választás,

a Berlinben ép most megjelent „Ein Wort zur
Pabstwahl“ című röpirat után.Eredetileg a szomszédos püspökök, a római nép és
clerus választották a római pápát; később a római csá-
zárok, a goth királyok és a byzánczi császárok lényeges
befolyást gyakoroltak a választásra, sőt egyes választá-
sók a német-római császárok által formaszertű megerő-
sítésben is részesültek. A XII. század óta azonban e me-
gerősítési jog minden nyoma elveszett. A pápavá-
lasztásnak ma is érvényes alakját a lateráni harmadik
(1179.), a lyoni második (1274.), és a viennei (1311.)
zsínatok végzéseiről írják elő.A választás maga elzár, e özéla külön felszerelt
épületben, az ugynevezett conclavában megy végbe, mely-
ből a bibornokok a jogérvényes választás megejtése előtt
nem távozhatnak. Választóképességgel minden jelenlévő
bibornok bir; csak bibornok választható. Ha a választás
szavazás után történik, a választásnak csak akkor van
eredménye, midőn valamelyik jelölt a szavazatok kéthar-
madát megnyerte. Ha egyik jelölt sem nyerte meg a ki-
vánt többséget, a szavazás megújítatik s minaddig foly,
míg valaki a szavazatok kétharmadát nem nyerte. Ezen
ugynevezett per accessit (accessus) új szavazásban csak
olyan jelölre lehet szavazni, ki az első szavazás alkál-
mával legalább egy votumot kapott.A conclave nagy terjedelemmel bir. Ha Rómában
tartatik, a mi nem multhatlan szükséges, akkor a Péter-
egyház azon szöszékénél kezdődik, hol a pápa áldást
szokott osztani és a vaticani palota egész első emeletét
átöleli. Minden bibornok szobát kap, s néhány kamrát
kísérői számára. A conclave nyolcz csavargéppel bir, mi-
nőket kolostorokban láthatni, melyek az ételeket s más
szükséges dolgokat beszállítják. Az ételeket rendszeren
megvizsgálják, nehogy valami, például levél becsémpész-
tessék. A vizsgálat azonban csak látszólagos, s a külál-
lamok követői s más előkelő egyének pontosan tudják, mi
történik oda benn, s viszont a bibornokokat is folyton
értesítik kormányuk nézetéről s más tudnivalóiról. A
csavargépeket előkelő főpapok s Róma város conserva-
torai őrzik. E gépeken kívül a nagy ajton egy ablak is
van, hol idegenek kihallgatást nyernek; de ha nem
nézhetnek, mert az ablak gondosan el van függönyözve.A pápa halála után — ha más intézkedés nincs
— tíz nappal a bibornokok a conclavába vonulnak. A meg-
halt pápa udvarmestere, ki rendszeren kormányzója a con-
clavának, elfoglalja szobáját a conclave felett s felállítja
őrsapatait. A conclave marsalja — mely hivatal örökös
a Chigi családban — az udvarmester közelében van szál-
lással, s szükség esetén ő nyitja föl és zárja be a con-
clave ajtját. Őrsége len van a lépcsőknél s a többi pápai
gárdák a vaticani más bejárásait foglalják el. A biborno-
kok igen ünnepélyesen tartják bevonulásukat; rendszeren
hosszu kocsisor kíséri őket az utcán. A conclavába lépve
a Pétertemplomban szent misét hallgatnak; azután páron-
kint a vaticani Pál-kápolnába vonulnak, hol a választá-
sra vonatkozó bullák felolvasatnak, azután esküt tesz-
nek mire a bibornok-dékan rövid beszédben inti őket,
hogy meggyőződésük szerint ejtsék meg a választást.Erre a bibornokok ismerőseiket fogadják; este felé
midőn minden idegen eltávozik, haranggal jelt adnak a
conclave bezárására s a camerlinge-bibornok megnézi,
nincs-e idegen a conclavában s el van-e zárva minden be-
járás.Minden bibornoknál több szolga van; ezenkívül a
szertartás-mester, a conclave titkára, egy gyóntató,
néhány egyházi szolga, két orvos, egy sebész, négy
borbély, egy kőműves, egy asztalos s mintegy 30 ápoló
marad a conclavában. Mindezen egyénekre s az ajtózárok
állapotáról pontos jegyzőkönyv vétetik föl. Magát a
választás tényét XV. Gergely bullája szabályozza. A
választás egyezmény, quasi inspiratio vagy szavazás
után történhetik. A compromissum körülbelől kiment a
divatból. Akkor szokták alkalmazni, midőn a bibornokok
szavazás után választani nem bírtak s egy bibornokra
bízák a pápa megválasztását. Utolsó ízben XXII.
Jánosnál alkalmazták a választási formát. A bibornokok
ugyanis Ossat János személyében compromittáltak. Midőn
azután kérdezték tőle, kit akar pápának? a szent colle-
giumnak nem csekély bámúlásra azt válaszolta: Papa
ego s ő lett a pápa. A quasi-inspiratio akként történik,
hogy a bibornokok legalább kétharmada egyik társukhoz
megy, kinek megválasztásán megegyeztek, s őt pápává
kikiáltják.A szavazás a rendes forma, mely egy idő óta
alkalmaztatták. A szavazást XV. Gergely VIII. Orbán.
bullái a legapróbb részletekig meghatározzák. A szava-
zást, mely a Pál-kápolnában megy végbe, szent mise
előzi meg; előbb nyilvános volt, most titkos szavazójegyek
használatnak s a szavazás mindaddig foly, míg valaki
a kétharmad többséget meg nem nyerte. A megválasz-
tást az eredményről a bibornok-diacon értesíti: ha a
választást elfogadják, megjelöli a nevet, melyet mint pápa
viselni akar: azután fölveszi a pápai öltönyt; trónra lép
s a bibornokokat, kik kezét megcsofolják, megáldja s a
halászhorgyút átvesszi.Ezután a bibornok-diacon a szertartásmester
kíséretében, a Péter-templom főbejárathoz megy, mely
el van falazva, azt megnyitítja s kihirdeti a választást
(habemus papam), valamint a pápa nevét. Az új pápa
uralkodásának első nyolcz napján a consecratió és
koronázás nyilvános functionak még nem végez. Maga
a koronázás rendkívül fényes és ünnepélyes. Főmozza-
natát a képezi. Midőn a pápa a végzett mise s az urva-
csora vétele után a Pétertemplom főbejárata felletti log-
giában a nép szemelattára trónra lép, s a bibornok-diacon

TÁRCA.

Kant Immanuel.

(Folytatás.)

Nem kell azt gondolni, mintha Kant a bírálat előtti
korszak alatt ismeretlen lett volna. Ellenkezőleg 1755-
ben, a midőn magán-tanár lett és egy tanár házában
felolvasásokat tartott, oly közönséget gyűjtött maga körül
a mely nem fért meg a szobában, hanem a folyosót is
betöltötte s csakhamar a legnépszerűbb tanítvá lett. Ér-
tekezései sokféle tárgyak voltak; a kevesebb igényű
bíró hallgatók számára felolvasásokat tartott a mathe-
matikából, physicából, logikából és metaphisicából;
a kik többre vágytak, azok hallgathattak tőle természet
jogot, etikát, természetfilozófiát, természetföldrajzot
és antropológiát. Különös az, hogy ámbár Königsbergen
tul egész életében alig utazott egy néhány mérföldre,
mégis idegen országok leírásában mindenkit bámulásra
ragadtat, és a többek között egy alkalommal oly részle-
tes és hű leírást adott a westminsteri hídról, hogy egy
angol, ki azt hallotta, nemcsak azt következtette, hogy
Kant Londonban hosszasan lakott, hanem hogy ő egy-
szersmind gyakorlati építész. Hasonló szerencsés leírás

